

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет економіки і менеджменту
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

**Робоча програма (силабус) освітнього компонента
Контролінг (вибірковий ОК)**

Реалізується в межах освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування» **2021 року**
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
на другому (магістерському) рівні вищої освіти

Розробник: _____
(підпис)

**Маслак Н.Г. к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування**

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри: <u>фінансів, банківської справи та страхування</u> (назва кафедри)	протокол від _____ .№ _____
	Завідувач кафедри _____ (підпис) Геєнко М.М.

Погоджено:

Гарант освітньої програми _____ Геєнко М.М.
(підпис) (ПБ)

Декан факультету, де реалізується освітня програма _____ Строченко Н.І.
(підпис) (ПБ)

Рецензія на робочу програму(додається) надана: _____
(ПБ)

(ПБ)

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації _____ (_____)
(підпис) (ПБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: _____ 2021 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1	Назва ОК	Дисципліна ВК3 ВЗПС 2 Контролінг			
2	Факультет/кафедра	Факультет економіки і менеджменту/ кафедра фінансів, банківської справи та страхування			
3	Статус ОК	Вибірковий			
4	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для (заповнюється для обов'язкових ОК)				
5	ОК може бути запропонований для (заповнюється для вибіркового ОК)	071 Облік і оподаткування ВЗПС 2 (залік) 072 Фінанси, банківська справа та страхування ВК 3 ВЗПС 2 (залік) 073 Менеджмент (ОП «МОіА»: ВК 12 ВЗПС 1 (залік), ОП «АДМ»: ВЗПС 2 (іспит)) 075 Маркетинг ВЗПС 2 (залік) 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність ВЗПС 1 (іспит) 051 Економіка (ЕП: ВК 12 ВЗПС 1 (іспит)) 281 Публічне управління та адміністрування (ОП «ПУтаА»: ВЗПС 2 (залік); ОП «РУ»: ВЗПС 2 (залік))			
6	Рівень НРК	України – 7 рівень, FQ-ЕНЕА – другий цикл, EQF-LLL – 7 рівень			
7	Семестр та тривалість вивчення	2/1 семестр, 15 тижнів			
8	Кількість кредитів ЄКТС	5			
9	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота(заняття)		Самостійна робота	
		Лекційні	Практичні /семінарські	Лабораторні	
	Денна форма навчання	30	30	-	90
	Заочна форма навчання	8	6	-	136
	<i>*з урахуванням фактичного навантаження в 2021-2022 н.р. див. Додаток А</i>	залік			
10	Мова навчання	Українська			
11	Викладач/Координатор освітнього компонента	Маслак Наталія Григорівна, к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування			
11.1	Контактна інформація	Аудиторії 404-е, 406-е, 205а-е тел.. +380958195272, E-mail: n.maslak@ukr.net ; nataliia.maslak@snau.edu.ua Години консультацій – кожного вівторка о 12.15, кабінет 205а-е			
12	Загальний опис освітнього компонента	<p>Контролінг, як навчальна дисципліна, забезпечує формування здатності розв'язувати складні спеціалізовані завдання у сфері менеджменту з розумінням природи та змісту ґрунтовних знань про основні моделі контролінгу, а також вмінь та навичок самостійного проведення планування та контролю реалізації поставлених цілей у сфері управління підприємства.</p> <p>Завданням курсу є формування у студентів наукового світогляду і системи орієнтирів для визначення місця підприємства в ринковій економіці; розуміння економічної сутності процесів планування та прогнозування діяльності; цілісного уявлення про витрати; розуміння взаємозв'язку між витратами, вартістю товару та ціною; уявлення про прибуток як економічну категорію, джерела прибутку, функції та види прибутку; вміння аналізувати економічну інформацію, яка відображає вплив факторів на кінцевий результат діяльності; набуття навичок використання звітності при управлінні фінансами підприємства; вмінь обґрунтовувати та надавати економічну інтерпретацію фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання, визначення причин невиконання планових параметрів та внесення пропозицій щодо ліквідації наслідків невиконання.</p>			

13	Мета освітнього компонента	Формування цілісної системи знань, пов'язаних з концепцією контролінгу, практичних навичок прийняття управлінських рішень на основі систематизації інформації, пов'язаної з менеджментом, і професійних компетентностей щодо організації контролінгу на підприємстві; формування у здобувачів вищої освіти здібностей до проведення науково-практичних досліджень і презентації їх результатів.
14	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	<ol style="list-style-type: none"> 1. Освітній компонент базується на дисципліні: Фінансовий менеджмент агроформувань та програмі фахового стажування 2. Освітній компонент є основою для дисциплін: Фінансово-економічна діагностика підприємства, Фінансовий контролінг та переддипломної практики 3. Обмеження щодо вивчення: не рекомендується обирати разом з дисципліною «Фінансовий контролінг»
15	Політика академічної доброчесності	<p>Відповідно до Кодексу академічної доброчесності Сумського НАУ, академічна доброчесність – це сукупність принципів, правил поведінки учасників освітнього процесу, спрямованих на формування самостійної і відповідальної особистості, спроможної вирішувати завдання відповідно до освітнього рівня з дотриманням норм права та суспільної моралі.</p> <p>Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю, результатів навчання; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.</p> <p>Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається нормативними документами Сумського національного аграрного університету, зокрема Кодексу академічної доброчесності, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в Сумському НАУ (повний перелік нормативних документів розміщений на сайті університету https://snau.edu.ua/viddil-zabezpechennya-yakosti-osviti/zabezpechennya-yakosti-osviti/akademichna-dobrochesnist/).</p> <p>За порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольної роботи, іспиту, заліку тощо); повторне проходження навчального курсу; відрахування з університету; (ч.5 ст. 48 проекту Закону України «Про освіту»).</p> <p>Практичні роботи з дисципліни виконуються за індивідуальними завданнями, які студенти отримують від викладача. Усі роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту при умові текстових запозичень не більше 20%. У випадку недотримання даних вимог робота повертається на доопрацювання. При виявленні повторного порушення вимог академічної доброчесності студент не допускається до захисту. У разі виконання практичної роботи не за отриманим завданням результати анулюються, а студент отримує нову тему для опрацювання.</p>
16	Посилання на курс в Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=696

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Дисциплінарні результати навчання: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в ОП) ¹				Як оцінюється ДНР
	ПРН 11 Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації	ПРН 14 Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації	ПРН 22 Використовувати дані статистичної звітності, обліку та спеціальних досліджень у професійній діяльності	ПРН 27 Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера	
ДРН 1 ідентифікувати передумови застосування концепції контролінгу на підприємствах	x	x			Есе + доповіді з презентацією + тест (Kahoot!)
ДРН 2 планувати та презентувати організаційну та управлінську структуру підприємства при впровадженні ефективної моделі контролінгу як самостійно, так і як член команди, усвідомлюючи свій внесок та відповідальність за результат	x	x	x		Командна презентація та захист організаційної та управлінської структури підприємства
ДРН 3. формувати справедливі процедури участі та колективного прийняття рішень, співпрацювати між собою, оцінювати власний внесок та внесок кожного члена групи у досягнення результату під час оцінювання презентацій групових та самостійних				x	Взаємне оцінювання + самооцінювання командної презентації та захисту організаційної та управлінської структури підприємства та індивідуальних завдань за темами
ДРН 4. продемонструвати практичні навички менеджера: - визначити стратегічну позицію підприємства та розробити відповідні їй напрями дій та рішень;	x	x	x	x	Захист індивідуальних завдань за темами + тести множинного вибору (Kahoot!)

¹ Має відповідати Матриці забезпечення програмних результатів навчання відповідними компонентами освітньої програми, зазначається для обов'язкових освітніх компонентів ОП I та II рівня, для усіх (обов'язкових та вибіркових ОК) ОП III

<ul style="list-style-type: none"> - визначати точку безбитковості при лінійному тренді сукупних витрат підприємства; - здійснювати оцінку ефективності виробництва продукції підприємства та виявити резерви для її підвищення; - розробити та проаналізувати бюджети підприємства з метою оцінки ефективності управлінських рішень і оптимального розподілу ресурсів між підрозділами; - обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері бюджетування та залучення інвестицій; - провести діагностику і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання; - оцінити ефективність інвестиційних проектів та прийняти управлінське рішення, щодо доцільності інвестування коштів; - розробити алгоритм прийняття управлінських рішень 					
--	--	--	--	--	--

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу (денна/заочна)			Рекомендована література ²
	Аудиторна робота		Самостійна робота	
	Лк	П.з / семін. з.		
<p><i>Тема 1. Контролінг: сутність, функції, види та основні завдання</i></p> <p>1. Сутність контролінгу, як функціонально відокремленого напряму економічної роботи на підприємстві.</p> <p>2. Види контролінгу. Сутність оперативного і стратегічного контролінгу.</p> <p>3. Причини виникнення контролінгу.</p>	2/-	2/-	6/12	1, 2, 4, 5, 6, 13, 19, 21-29, 33, 43-44, 55-57, 59
<p><i>Тема 2. Характеристика об'єктів контролінгу</i></p> <p>1. Витрати підприємства як основний об'єкт управління в системі контролінгу, місце їх виникнення.</p> <p>2. Сутність і види витрат.</p> <p>3. Фінансові результати діяльності підприємств як об'єкт управління.</p>	2/2	2/-	6/12	1-6, 9, 11, 12, 31, 39, 50
<p><i>Тема 3. Організація управлінського обліку в системі контролінгу</i></p> <p>1. Завдання управлінського обліку.</p> <p>2. Мета, область застосування, переваги системи стандарт-кост.</p> <p>3. Особливості та порядок організації обліку витрат і результатів в системі директ-костінг.</p>	4/-	4/-	10/18	6, 29, 32, 36, 37, 53, 54
<p><i>Тема 4. Система планування та бюджетування на підприємстві</i></p> <p>1. Система бюджетів на підприємстві, їх зміст та взаємозв'язок.</p> <p>2. Поточні бюджети.</p> <p>3. Бюджети інших видів.</p>	6/2	6/2	12/18	3, 6, 10, 14, 15, 17, 18, 38, 42
<p><i>Тема 5. Методичний інструментарій оперативного контролінгу</i></p> <p>1. Аналіз відхилень - основний інструмент оцінки діяльності центрів відповідальності.</p> <p>2. Методи аналізу відхилень фактичних результатів від планових.</p>	4/2	6/-	10/18	1-6, 17
<p><i>Тема 6. Експертна діагностика фінансово-господарського стану підприємства.</i></p> <p>1. Цілі, завдання, зміст експертної діагностики фінансово-господарського стану підприємства.</p> <p>2. Види стратегій підприємства.</p> <p>3. Методи оперативної та стратегічної діагностики</p>	6/2	4/2	12/16	3, 6
<p><i>Тема 7. Контролінг інвестиційних проектів</i></p> <p>1. Поняття, місце, мета і функції контролінгу інвестиційних проектів у загальній системі контролінгу фінансово-господарської діяльності підприємства.</p> <p>2. Статистичні і динамічні показники оцінки інвестиційних проектів в системі контролінгу.</p>	2/-	2/-	10/12	1, 2, 4, 6, 20, 23, 28

²Конкретне джерело із основної чи додатково рекомендованої літератури

Тема 8. Організаційно-методичні основи формування та функціонування системи контролінгу на підприємстві 1. Структура і функції служби контролінгу на підприємстві. 2. Інформаційні потоки в системі контролінгу. Вимоги до інформації.	2/-	2/2	12/16	1, 4, 6, 23, 25, 28
Тема 9. Контролінг у системі прийняття управлінських рішень 1. Класифікація підходів до прийняття управлінських рішень в контролінгу.	2/-	2/-	12/14	1, 2, 6, 41
Всього	30/8	30/6	90/136	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем <u>під час аудиторних занять, консультацій</u>)	К-сть годин	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати <u>студент самостійно</u>)	К-сть годин
ДРН 1 ідентифікувати передумови застосування концепції контролінгу на підприємствах	Мультимедійна лекція Перевернутий клас (flipped classroom) або навчання через діалог Дискусія Система реагування в класі (CRS) («clicker») (ігрові платформи навчання: Socrative, Kahoot!)	8	Читання (опрацювання теоретичного матеріалу) Дослідження проблеми (бібліотечне, інтернет видання та рекомендовані джерела інформації) Робота в малих групах (підготовка презентації) Самооцінювання знань	22
ДРН 2. планувати та презентувати організаційну та управлінську структуру підприємства при впровадженні ефективної моделі контролінгу як самостійно, так і як член команди, усвідомлюючи свій внесок та відповідальність за результат	Мультимедійна лекція Перевернутий клас (flipped classroom) або навчання через діалог Симуляція Метод кейсів (case study) Робота на практичних заняттях Система реагування в класі (CRS) («clicker») (ігрові платформи навчання: Socrative, Kahoot!)	12	Читання (опрацювання теоретичного матеріалу) Взаємне навчання (peer to peer learning) Робота в малих групах (від формування ідеї до підготовки презентації) Самооцінювання знань	12
ДРН 3. формувати справедливі процедури участі та колективного прийняття рішень, співпрацювати між собою, оцінювати власний внесок та внесок кожного члена групи у досягнення результату під час оцінювання презентацій групових та самостійних	Мультимедійна лекція, лекція-дискусія, Метод кейсів (case study) Система реагування в класі (CRS) («clicker») (ігрові платформи навчання: Socrative, Kahoot!)	6	Читання (опрацювання теоретичного матеріалу) Робота в малих групах Взаємне навчання (peer to peer learning)	10
ДРН 4. продемонструвати практичні навички менеджера: - визначити стратегічну позицію підприємства та розробити відповідні їй напрями дій та рішень;	Мультимедійна лекція Система реагування в класі (CRS) («clicker») (ігрові платформи навчання: Socrative, Kahoot!)	34	Читання (опрацювання теоретичного матеріалу) Виконання практичних робіт Самооцінювання знань	40

<ul style="list-style-type: none"> - визначати точку беззбитковості при лінійному тренді сукупних витрат підприємства; - здійснювати оцінку ефективності виробництва продукції підприємства та виявити резерви для її підвищення; - розробити та проаналізувати бюджети підприємства з метою оцінки ефективності управлінських рішень і оптимального розподілу ресурсів між підрозділами; - обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері бюджетування та залучення інвестицій; - провести діагностику і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання; - оцінити ефективність інвестиційних проектів та прийняти управлінське рішення, щодо доцільності інвестування коштів; - розробити алгоритм прийняття управлінських рішень 				
			Систематизація отриманих знань та вмінь при підготовці до атестації	6
		60		90

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Діагностичне оцінювання (зазначається за потреби)

№	Методи діагностичного оцінювання	Дата складання
1.	Вхідний контроль знань	Перше заняття

5.2. Сумативне оцінювання

5.2.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Об'єкти та методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
2.	Есе + доповідь з презентацією	10 балів / 10%	2-й тиждень
3.	Командний проект + презентація	20 балів / 20%	5-й тиждень
4.	Індивідуальне дослідження + захист	35 балів (7x5 бали / 35%)	13-14-й тиждень
5.	Тестування	20 балів (2x10 балів) / 20%	7 тиждень, 14 тиждень
		85	
6.	Атестація (проміжна діагностика знань)	15 балів / 15%	8 тиждень
		100	

5.2.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
Есе + презентація	<5 балів	5-6 бали	7-8 балів	9-10 балів
	Незначна обізнаність щодо проблеми, наведено короткий опис. Не демонструє самостійного мислення щодо обраної теми. Представлення результатів досліджень способом, що розкриває його зміст і результатів	Наведено більшою мірою опис проблеми (без аналізу) недостатнє обґрунтування основних моментів, не достатньо послідовна аргументація. Представлення результатів досліджень у різний спосіб	Продемонстровано розуміння, глибину та деталізацію проблеми; основні моменти обґрунтовані, аргументи послідовними; вивчаються різні точки зору. Представлення результатів досліджень у відповідному форматі	Досить глибоко та / або детально розкрито проблема, проаналізовані різні погляди на проблему; всі основні моменти викладені, аргументи послідовні та вагомі; аналізуються різні точки зору, наводяться власні пропозиції. Представлення результатів досліджень у спосіб, що є найбільш відповідним за певних обставин з використанням різних форм подання інформації

Командний проєкт	<i><9 балів</i>	<i>9-10 балів</i>	<i>11-13 балів</i>	<i>14-15 балів</i>
	Не всі складові проєкту розроблено та/або інформація подана неструктуровано, немає розуміння логічної моделі (рамки). Результати представлено у невідповідному форматі.	Наявні усі складові без детального обґрунтування. Інформація а структурована, є чітке розуміння логічної моделі (рамки), реалізовано усі кроки формування проєкту. Результати представлено у відповідному форматі.	Обґрунтована важливість ідеї проєкту, виконано усі складові Наявні усі складові з обґрунтуванням. Є чітке розуміння логічної моделі (рамки), реалізовано усі кроки формування проєкту. Результати представлено у відповідному форматі. Дані є актуальними.	Обґрунтована важливість ідеї проєкту, виконано усі складові з повним обґрунтуванням та глибоким аналізом. Є чітке розуміння логічної моделі (рамки), реалізовано усі кроки формування проєкту. Аналіз є ґрунтовним, визначено ризики та перспективи Форма представлення повністю відповідає вимогам.
Презентація та захист командного проєкту	<i><3 балів</i>	<i>3 балів</i>	<i>4 балів</i>	<i>5 балів</i>
	Студенти не беруть участь у груповому обговоренні, надають зворотній зв'язок на виступі інших. Презентація відсутня або відображає зміст проєкту.	Презентація частково відображає зміст проєкту, витримано таймінг. Студенти беруть участь у груповому обговоренні, Зворотній зв'язок не надано рекомендацій.	Презентація повністю відображає зміст проєкту, витримано таймінг. Студенти беруть участь у груповому обговоренні, необґрунтовують висновки.	Презентація повністю відображає зміст проєкту, витримано таймінг. Студенти рефлексують результати діяльності команди, слухають, оцінюють та ефективно реагують на думки інших, та частково модерують групове обговорення ґрунтовно надають зворотній зв'язок
Індивідуальне дослідження (має 35 балів: 7 завдань по 5 балів)	<i><3 балів</i>	<i>3 бали</i>	<i>4 бали</i>	<i>5 бали</i>
	Частково виконана робота, оформлення не відповідає вимогам	Робота виконана в повному обсязі; студент виявляє елементарні знання окремих положень навчального матеріалу, зіставляє, узагальнює та аналізує інформацію обробляє та інтерпретує дані, одержані результати, оформлення роботи частково відповідає вимогам	Робота виконана в повному обсязі; студент обґрунтовано викладає навчальний матеріал, аналізує, синтезує, узагальнює та оцінює інформацію, обробляє та логічно інтерпретує дані, одержані результати, таблиць, рисунків, літератури відповідає вимогам	Робота виконана в повному обсязі; студент вільно, самостійно й аргументовано викладає навчальний матеріал, глибоко та всебічно розкриває його зміст, шукає, аналізує, синтезує, узагальнює та критично оцінює інформацію, оформлення тексту, таблиць, рисунків, літератури відповідає вимогам
Тест (має 20 балів: 2 тести по 10 балів)	<i><60% правильних відповідей</i>	<i>60-74% правильних відповідей</i>	<i>75-89% правильних відповідей</i>	<i>90-100% правильних відповідей</i>

Атестація	<60% правильних відповідей	60-74% правильних відповідей	75-89% правильних відповідей	90-100% правильних відповідей
------------------	-------------------------------	---------------------------------	---------------------------------	----------------------------------

5.3. Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Експрес-опитування після вивчення кожної теми	Кожне заняття
2	Письмовий зворотний зв'язок на есе	Протягом 2 тижнів після складання
3	Консультації, усний зворотний зв'язок від викладача під час роботи над командним проектом	Під час занять
	Усний зворотній зв'язок від викладача та студентів після презентації проекту та індивідуального завдання	Під час захисту
3	Оцінка та самооцінка тестування	7 тиждень, 15 тиждень

Самооцінювання може використовуватися як елемент сумативного оцінювання, так і нормативного оцінювання. Передбачається **взаємне оцінювання (peer assessment)** та **самооцінювання** як елемент формативного оцінювання (після презентації проекту) та сумативного оцінювання – на основі балів, що виставив викладач групі, студенти самостійно розподіляють їх відповідно до внеску кожного у спільний результат за певними критеріями (відповідальність, внесок у створення ідеї, участь та своєчасність виконання завдань, які ставила група, участь у дискусії під час захисту).

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

2.1. Основні джерела

2.1.1. Підручники, посібники

1. Брітченко І. Г., Князевич А. О. Контролінг : навч. посіб. Рівне : Волинські береги, 2015. 280 с.
2. Маркіна І. А., Таран-Лала О. М., Гунченко М. В. Контролінг для менеджерів: навч. посіб. К. : «Центр навчальної літератури», 2019. 304 с.
3. Маслак Н. Г., Лозинська І.В., Мазій І.В. Фінансовий контролінг : навчальний посібник для студентів спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування», освітнього рівня «Магістр», всіх форм навчання СНАУ, 2016. - 330 с.
4. Лозовицький Д. С. Контролінг. Навчальний посібник. Львів : Видавництво ЛьвДУВС, 2012. 310 с.
5. Садченко О.В., Нічітайлова Н.С. Контролінг. навчально-методичний посібник. Одеса : Одеський національний університет імені І.І. Мечникова. 2013. 172 с. URL: <http://fs.onu.edu.ua/clients/client11/web11/metod/epf/sadchenko%20.pdf>

2.1.2. Методичне забезпечення

6. Маслак Н.Г. Конспект лекцій з дисципліни «Контролінг» для студентів освітнього ступеня «Бакалавр» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 051 «Економіка» та 07 «Управління та адміністрування», спеціальностей 073 «Менеджмент», «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» всіх форм навчання - Суми: СНАУ, 2019. - 113 с.
7. Маслак Н.Г. Методичні рекомендації до практичних, семінарських занять з дисципліни «Контролінг» для студентів освітнього ступеня «Бакалавр» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 051 «Економіка» та 07 «Управління та адміністрування», спеціальностей 073 «Менеджмент», «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» всіх форм навчання / Н. Г. Маслак. - Суми: СНАУ, 2019. – 156 с.
8. Маслак Н.Г. Контролінг. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів над програмним матеріалом навчальної дисципліни для студентів 4 курсу галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка», 07 «Управління та адміністрування» спеціальностей 073 «Менеджмент», «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, всіх форм навчання / Маслак Н.Г. - Суми: СНАУ, 2019. - 169 с.

2.1.3. Інші джерела

9. Контролінг в управлінні витратами підприємств : монографія / В. В. Прохорова, Н. В. Сабліна та ін. Х. : УкрДАЗТ, 2010. 256 с.
10. Лук'янова В. В., Яковенко О. В. Бюджетування витрат операційної діяльності : монографія. Хмельницький : ХНУ, 2011. 225 с.
11. Тархов П. В., Есманова Л. І. Контролінг фінансових результатів сільськогосподарських підприємств : монографія. Суми : Мрія-1, 2012. 138 с.

12. Контролінг в управлінні витратами підприємств: монографія / В. В. Прохорова, Н. В. Сабліна та ін. – Х. : УкрДАЗТ, 2010. – 256 с.

13. Контроль і контролінг: тотожність і протилежність. URL: <http://www.finfak.pp.ua/12-kontroling/6-kontrol-i-kontroling-totozhnist-i-protilezhnist>

14. Паламарчук І. О. Контролінг на підприємстві: URL: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=1372>.

2.2 Додаткові джерела

15. Біла О. Г. Фінансове планування і прогнозування: навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. Львів : Компакт-ЛВ, 2005. 312 с.

16. Бюджетування як інструмент забезпечення життєдіяльності підприємства: монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. В. Череп. Запоріжжя : Запоріз. нац. ун-т, 2011. 220 с.

17. Довгань, Л. Є., Каракай Ю. В., Артеменко Л. П. Стратегічне управління: навчальний посібник / ред. Л. М. Савчук. 2-ге вид. К.: ЦУЛ, 2011. 440 с.

18. Дядечко Л. П. Бюджетування грошових коштів: сутність та роль в управлінні підприємствами : монографія Донецьк : ДонНУЕТ, 2008. 251 с.

19. Задорожний З. В., Давидович І. Є., Фаїзов А. В. Контролінг: навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл.. К. : Економічна думка, 2010. 224 с.

20. Інвестиційний менеджмент : підручник для студ. вищ. навч. закл. / за ред. В. М. Гриньової. Х. : ІНЖЕК, 2011. 541 с.

21. Контролінг: навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. С. С. Герасименко. К. : Нац. акад. упр., 2011. 99 с.

22. Контролінг в системі менеджменту: навчальний посібник / заг. ред. О. Д. Гудзинського. К. : [б.в.], 2009. 225 с.

23. Давидович І. Є. Контролінг : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2008. 552 с.

24. Калайтан Т. В. Контролінг : навч. посібн. для студ. екон. спец. усіх форм навч. Львів : Новий Світ-2000, 2008. 252 с.

25. Контролінг: навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. С. С. Герасименко. К. : Нац. акад. упр., 2011. 99 с.

26. Контроллинг : учебник / под ред. А. И. Карминского, С. Г. Фалько. М. : Финансы и статистика, 2006. 336 с.

27. Контроллинг в бизнесе. Методические и практические основы построения контроллинга в организациях / А.М. Карминский, Н.И. Оленев, А.Г. Примаков, С.Г. Фалько. 2-е издание М.: Финансы и статистика, 2002. 256 с.

28. Контроллинг как инструмент управления предприятием / Е. А. Ананькина, С. В. Данилочкин, Н. Г. Данилочкина и др. ; под ред. Н. Г. Данилочкиной. М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. 279 с.

29. Концепция контроллинга : Управленческий учет. Система отчетности. Бюджетирование / Horváth & Partners ; Пер. с нем. – 2-е изд. М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. 269 с.

30. Криклій О.А., Маслак Н. Г. Управління кредитним ризиком банку: монографія. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. 86 с.
31. Криклій О.А., Маслак Н. Г. Управління прибутком банку : монографія. Суми: УАБС НБУ, 2008. 136 с.
32. Лукашова І. О. Управлінський облік: навч.-практ. посібн. для студ. вищ. навч. закл. Донецьк : ДонНУЕТ, 2011. 225 с.
33. Ляшенко Г. П. Контролінг в управлінні підприємством : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл.. Ірпінь : НУ ДПС України, 2009. 274 с.
34. Малярець Л. М., Матвієнко-Біляєва Г. Л. Формалізація задач у контролінгу логістичної діяльності підприємства : монографія. Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. 227 с.
35. Манн Р., Майер Э. Контроллинг для начинающих. Система управления прибылью. М. : Финансы и статистика. 2004. 301 с.
36. Марущак Л. І., Марущак П. О. Управлінський облік у схемах і таблицях : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. Тернопіль : Астон, 2010. 192 с.
37. Марущак Л. І., Павликівська О. І. Облік і оперативний контролінг виробничих запасів у нафтопереробних комплексах : монографія. Тернопіль : Астон, 2011. 199 с.
38. Маслак Н. Г. Застосування збалансованої системи показників аграрними підприємствами України. Детермінанти соціально-економічного розвитку підприємств : колективна монографія. Вип. 3 / за заг. ред. д.е.н., проф. Є.В Мішеніна, 2016.
39. Маслак Н. Г. Аналіз прибутку банку при управлінні на основі збалансованої системи показників. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Фінанси і кредит.* 2012. № 2 (28). С. 40-47.
40. Маслак Н. Г., Криклій О. А. Ціноутворення на банківські продукти : монографія. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 121 с.
41. Набок Р. Американська й німецька моделі контролінгу / Р. Набок, Г. Набок // Фінансовий Директор URL : <http://www.gaap.ru>.
42. Основи бюджетування : навч.-метод. посібн. для самост. вивч. дисципліни / за заг. ред. Л. П. Батенко. К. : КНЕУ, 2010. 202 с.
43. Паламарчук І. О. Контролінг на підприємстві. URL : <http://udau.edu.ua/library.php?pid=1372>.
44. Петренко С. Н. Контроллинг: учебн. пособ. К. : Эльга; Ника-Центр, 2003. 327 с.
45. Практика контроллинга / под ред. и предисл. М. Л. Лукашевича, Е. Н. Тихоненковой. М. : Финансы и статистика, 2001. 336 с.
46. Рябенко Л. І., Шиков М. М., Зайцев І. С. Контролінг зовнішньоекономічної діяльності : навч. посібн. Алчевськ : ДонДТУ, 2012. 235 с.
47. Семенов Г. А., Козуб О. В. Удосконалення управління промисловими підприємствами на засадах контролінгу: монографія. Запоріжжя : [КПУ], 2011. 215 с.
48. Тарасюк М. В. Контролінг в управлінні торговельними мережами: теорія, методологія, практика : монографія. К. : КНТЕУ, 2010. 548 с.

49. Ткаченко А. М. Контролінг в системі управління промисловим підприємством. Запоріжжя : Видавництво Запорізької держ. інженерної академії, 2006. 194 с.

50. Толкачева Е. В. Объект исследования контроллинга как научной дисциплины. URL : <http://www.gaap.ru/biblio/mngacc/controlling/006.asp>.

51. Ужва А. М. Контролінг : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. Миколаїв : МДАУ, 2011. 293 с.

52. Управлінський облік : навч. посібн. / за ред. О. Ф. Вербило. – 3-тє вид., перероб. і доп. К. : НУБіПУ, 2011. 391 с.

53. Управлінський облік: підручник / Г. О. Партин, А. Г. Загородній, Т. І. Свідрик, А. І. Ясінська, Т. М. Бойчук. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. 280 с.

54. Фаріон І. Д., Писаренко Т. М. Управлінський облік : навч. посібн. з практ. задачами та тест. завданнями : для студ. вищ. навч. закл. Тернопіль : ТНЕУ, 2011. 388 с.

55. Швиданенко Г. О., Лаврененко В. В., Дерев'янка О. Г., Приходько Л. М. Контролінг : навч. посіб. Мін-во освіти і науки України ; КНЕУ. К. : КНЕУ, 2008. 264 с.

2.3 Програмне забезпечення

56. Контролінг: навчальні матеріали на платформі MOODLE СНАУ. URL: <https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=696>

57. Management Accounting – Controlling – Financial Controlling. URL : http://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop412A/0007_e7_penzugyi_es_szamvitel_i_kontrolling_eng/management_accounting_controlling_financial_controlling_4UnTTLT9WD7Fnoai.html

58. Інтернет-портал для управлінців. URL: <http://www.management.com.ua>.

59. Контроль і контролінг: тотожність і протилежність. ФінФак: Сайт присвячений проблемам фінансів та економіки URL : <http://www.finfak.pp.ua/12-kontroling/6-kontrol-i-kontroling-totozhnist-i-protilezhnist>

Можливе вивчення елементів дисципліни через МОК (неформальна освіта)

1. Фінансовий менеджмент: навчальні матеріали на платформі Prometheus.
URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/NAUKMA/101/2014_T2/course/

2. Основи фінансів та інвестицій: навчальні матеріали на платформі Prometheus. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+FIN101+2020_T2/about

3. Складання прогнозу місцевого бюджету: теорія і практичні аспекти: навчальні матеріали на платформі Prometheus. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+BUDG101+2020_T3/about

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ) З УРАХУВАННЯМ ФАКТИЧНОГО НАВАНТАЖЕННЯ В 2021-2022 Н.Р.

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу (денна/заочна)			Рекомендована література ³
	Аудиторна робота		Самостійна робота	
	Лк	П.з / семін. з.		
<p><i>Тема 1. Контролінг: сутність, функції, види та основні завдання</i></p> <p>1. Сутність контролінгу, як функціонально відокремленого напрямку економічної роботи на підприємстві.</p> <p>2. Види контролінгу. Сутність оперативного і стратегічного контролінгу.</p> <p>3. Причини виникнення контролінгу.</p>	2/-	2/-	6/12	1, 2, 4, 5, 6, 13, 19, 21-29, 33, 43-44, 55-57, 59
<p><i>Тема 2. Характеристика об'єктів контролінгу</i></p> <p>1. Витрати підприємства як основний об'єкт управління в системі контролінгу, місце їх виникнення.</p> <p>2. Сутність і види витрат.</p> <p>3. Фінансові результати діяльності підприємств як об'єкт управління.</p>	2/2	2/-	6/12	1-6, 9, 11, 12, 31, 39, 50
<p><i>Тема 3. Організація управлінського обліку в системі контролінгу</i></p> <p>1. Завдання управлінського обліку.</p> <p>2. Мета, область застосування, переваги системи стандарт-кост.</p> <p>3. Особливості та порядок організації обліку витрат і результатів в системі директ-костінг.</p>	4/-	-/-	14/18	6, 29, 32, 36, 37, 53, 54
<p><i>Тема 4. Система планування та бюджетування на підприємстві</i></p> <p>1. Система бюджетів на підприємстві, їх зміст та взаємозв'язок.</p> <p>2. Поточні бюджети.</p> <p>3. Бюджети інших видів.</p>	6/2	2/2	16/18	3, 6, 10, 14, 15, 17, 18, 38, 42
<p><i>Тема 5. Методичний інструментарій оперативного контролінгу</i></p> <p>1. Аналіз відхилень - основний інструмент оцінки діяльності центрів відповідальності.</p> <p>2. Методи аналізу відхилень фактичних результатів від планових.</p>	4/2	2/-	12/18	1-6, 17
<p><i>Тема 6. Експертна діагностика фінансово-господарського стану підприємства.</i></p> <p>1. Цілі, завдання, зміст експертної діагностики фінансово-господарського стану підприємства.</p> <p>2. Види стратегій підприємства.</p> <p>3. Методи оперативної та стратегічної діагностики</p>	6/2	2/2	16/16	3, 6
<p><i>Тема 7. Контролінг інвестиційних проектів</i></p> <p>1. Поняття, місце, мета і функції контролінгу інвестиційних проектів у загальній системі контролінгу фінансово-господарської діяльності підприємства.</p>	2/-	2/-	10/12	1, 2, 4, 6, 20, 23, 28

³Конкретне джерело із основної чи додатково рекомендованої літератури

2. Статистичні і динамічні показники оцінки інвестиційних проектів в системі контролінгу.				
<i>Тема 8. Організаційно-методичні основи формування та функціонування системи контролінгу на підприємстві</i> 1. Структура і функції служби контролінгу на підприємстві. 2. Інформаційні потоки в системі контролінгу. Вимоги до інформації.	2/-	2/2	12/16	1, 4, 6, 23, 25, 28
<i>Тема 9. Контролінг у системі прийняття управлінських рішень</i> 1. Класифікація підходів до прийняття управлінських рішень в контролінгу.	2/-	2/-	12/14	1, 2, 6, 41
Всього	30/8	16/6	104/136	

Рецензія на робочу програму (силабус)

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента гарантом або членом проєктної групи	Так	Ні	Коментар
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК			
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають передбаченим ПРН (для обов'язкових ОК)			
Результати навчання за освітнім компонентом дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення			

Член проєктної групи ОП _____
(назва) (ПІБ) (підпис)

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента викладачем відповідної кафедри	Так	Ні	Коментар
Загальна інформація про освітній компонент є достатньою			
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК			
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення			
Результати навчання (ДРН) стосуються компетентностей студентів, а не змісту дисципліни (містять знання, уміння, навички, а не теми навчальної програми дисципліни)			
Зміст ОК сформовано відповідно до структурно-логічної схеми			
Навчальна активність (методи викладання та навчання) дає змогу студентам досягти очікуваних результатів навчання (ДРН)			
Освітній компонент передбачає навчання через дослідження, що є доцільним та достатнім для відповідного рівня вищої освіти			
Стратегія оцінювання в межах освітнього компонента відповідає політиці Університету/факультету			
Передбачені методи оцінювання дозволяють оцінити ступінь досягнення результатів навчання за освітнім компонентом			
Навантаження студентів є адекватним обсягу освітнього компонента			
Рекомендовані навчальні ресурси є достатніми для досягнення результатів навчання (ДРН)			
Література є актуальною			
Перелік навчальних ресурсів містить необхідні для досягнення ДРН програмні продукти			

Рецензент (викладач кафедри) _____
(назва) (посада, ПІБ) (підпис)